

Society (Amerikai Névtudományi Társaság) konferenciafelhívásai (1: 73, 4: 62), az említett társaság Emerging Scholar Award (Feltörekvő Kutató díj) kitüntetésének hirdetménye (3: 64–65), valamint megemlékezések Allan Metcalf (1: 74–76) és Wolfgang Peter Ahrens (3: 60–63) névkutatókról.

WENDL DÁVID

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2333-9448>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Rivista Italiana di Onomastica 28. (2022)

Főszerkesztő: ENZO CAFFARELLI. Società Editrice Romana – ItaliAteneo, Róma.

1092 lap (1. 530 lap, 2. 562 lap)

Az olasz névtani szakfolyóirat 28. évfolyamának két kötetében több mint ezer oldalra kiterjedő tartalmát (az esetleges magyar vonatkozásokra különösen figyelve) a rovatok szerint foglaljuk össze.

1. Tanulmányok, kisebb közlemények, vita (Saggi, varietà, opinioni e repliche; 13–279, 547–778). E fejezetekben összesen több mint húsz tanulmány sorakozik.

Személynevekkel a következő írások foglalkoznak: ROSARIO COLUCCIA egy, a nápolyi Aragóniai Alfonz 15. század végi hatalomra kerülésének leírásában felbukkanó, a különböző forrásokban *Fellusso* és *Malfusso* néven is említett személy megnevezéseit vizsgálja a köznévi és tulajdonnévi státus ingadozása szempontjából (13–26). FRANCESCO SESTITO terjedelmes tanulmánya a Behindthename internetes portálon közzölt statisztikák alapján az Amerikai Egyesült Államokban 1880–2020 között adott egyénnevek gyakorisági változásait mutatja be (27–81). CATERINA SARACCO az óészaki Eddához tartozó Rígsþula több mint 80 személynevének bemutatásával feltárja, hogy az óskandináv névállományra a leíró nevek lehettek a jellemzők, azaz szoros összefüggés állt fenn a nevek és a három fő társadalmi szinthez tartozó egyedek megnevezési rendszerében (pl. a szolgák a nevüket illetően is alantasabb személyek, pl. *Fúlner* 'büdös' [férfi], a szabad és nemes emberek viszont gazdagok és szépek, pl. *Erna* < *ern* 'derék, hozzáértő, energikus' [nő]) (155–173). A szerző megjegyzi, hogy ez a névadási eljárás a mai világban kirekesztőnek, megbélyegzőnek tűnne. ROBERTO RANDACCIO azt vizsgálja, hogy miért adják gyakran irodalmi művekben és filmekben a *Battista* nevet a háztartási alkalmazottaknak, házvezetőknek (185–193). LUIGI MATT 2020–2021-ben megjelent olasz regényekben vizsgálja a (megfigyelése szerint egyre kevésbé negatív konnotációjú) ragadványnevek funkcióit (201–213). LEONARDO TERRUSI bemutatja az 1932-ből származó, a *Gazzetta del Popolo* napilap mellékleteként megjelenő torinói Diorama letterario azon körkérdésére adott (gyakran igen szórakoztató) válaszokat, hogy az írók, a szerzők milyen megfontolások szerint adnak nevet szereplőiknek (215–245). MASSIMO FANFANI a világhírű költő, Dante Alighieri családnevének korabeli és későbbi variánsait tekinti át (547–562). GIOVANNI RUFFINO szicíliai családneveket elemezve felhívja a figyelmet arra, hogy ezek helyes értelmezésében figyelembe kell venni a kulturális és társadalmi motivációkat is (563–567). LEONARDO DI VASTO négy

olyan görög személynévről értekezik, amelyeket a calabriai Castrovillari városkában fellelt 13. századi dokumentumokban találtak meg (651–658).

Helynevekkel kapcsolatos témákat fejtegetnek a következő tanulmányok szerzői: FEDERICA CUGNO és FEDERICA CUSAN helynév-kompetencia témakörébe sorolható tanulmánya egy *Carcofor* nevű, piemonti kis faluban folytatott vizsgálatot mutat be (83–100). A szerzők a helynevek ismertségét tanulmányozták, különös figyelmet fordítva a korosztályok, illetve az őslakosok és újonnan beköltözöttek közötti különbségekre. GUIDO BORGHI két írást is jegyez ebben az évfolyamban. Egyrészt a *Bramois* és a *Premosello* helynevek elemzésén keresztül azt mutatja meg, hogyan lehet a kikövetkeztetett helynévtörténeti adatok elemzésével megkönynyíteni (elsősorban az egyetemi oktatásban) az indoeurópai alapnyelvvel kapcsolatos stúdiuumokba való bevezetést (101–126). BORGHI másik írása (tulajdonképpen lábjegyzetekbe csoportosított, a legkülönbözőbb forrásokból származó, kikövetkeztetett adatok közlése) a frígek eredetéről, nevééről, történetéről szól (659–688). MAURO MAXIA néhány szárd községnek a legeltetési joggal kapcsolatos, nagyjából egy évszázadig tartó vitájára vonatkozó, tulajdonnevekben gazdag 14–15. dokumentációját ismerteti (127–153). OTTAVIO LURATI svájci olasz hegynyelvek (*Cavaglione/Calvagion*, *Generoso/Gioner* stb.) vitatott etimológiájáról értekezik, extralingvisztikai tényeket és érveket, továbbá írásos dokumentumokat is bőségesen felhozva állításai bizonyítására (274–279). MATTEO AGOLINI a W. SCHWEICKHARD által megszerkesztett *Deonomasticum Italicumot* egészíti ki a Morus Tamás munkássága révén elterjedt *Utopia* szó szócikk formában elkészített változatával, közreadva a származékszavak (*utopistico*, *distopia* stb.) leírását is (175–183). OTTAVIO LURATI egyik tanulmányában a *Generoso* (274–279), a másikban pedig a *Ceresio*, *Cernobbio*, *Cernusco* (609–618) svájci helyneveket elemzi. SALVATORE CLAUDIO SGROI az *Ucraina* helynév (és az *ucraino* melléknév) olasz morfofonológiai és prozódiai normáiról írt tanulmányt (619–649). GABRIELE ZANELLO a bibliai hely- és személynévek friuli (táj)nyelvre való fordításait tekinti át a 18–20. század során megjelent bibliafordításokban (689–727).

Az egyéb névtípusok kategóriájába tartozó névfajtákkal öt írás foglalkozik. Terjedelmes áttekintésében (248–272) EMANUELE VENTURA Afrika és Ázsia 29 nagyvárosában (pl. Abidjanban, Addisz-Abeában, Accrában, Hanoiban, Kairóban) működő olasz gasztronómiai és vendéglátóipari egységeknek a Tripadvisor utazásszervező vállalkozás adatbázisából kigyűjtött neveit elemzi. A fellelt, a városok szerint csoportosított intézménynevek alapján a szerző névtipológiát is felállít; például olasz helynév (*La Villa di Sorrento*, *Torino Caffè*), illetve helyet felidéző szó (*La Gondola Italian Restaurant*); (híres) olasz személy neve (*Giotto*, *Michelangelo*, *Fellini*, *Pavarotti*); az olasz kultúrára utaló közismert közszo vagy név (*Concerto*, *O Sole mio*, *Pinocchio*), továbbá ismert olasz szófordulat (*Mamma Mia*, *Andiamo*, *Avanti*) használata cégnévként. ENZO CAFFARELLI és ROBERTO RANDACCIO az irodalmi köznevesülés fogalmáról értekezik (569–607), emellett CAFFARELLI a rovarnevekről (ol. *entomonimo*) is közöl írást (730–764). Egy szicíliai borfajtát jelölő, versengő nevek (*Calabrese – Nero d’Avola*) történeti összefüggéseiről ír FRANCESCO SCAGLIONE (765–778), LUIGI SASSO pedig Elsa Morante írónőnek (a három néven is ismert reneszánsz művész, Fra Angelico kapcsán) a nevekről, a nevek jelentéséről és jelentőségéről írott tanulmányát elemzi rövid összefoglalásában (195–200).

2. Névtan – röviden (Minima onomastica; 282–320, 816–854). E rovat a két kötetben összesen 58 rövid, általában olasz szerzőjű és olasz vonatkozású, kisebb témákat feldolgozó tanulmányt tartalmaz. LYDIA FLÖSS például a latin *albus* ’fehér’ szó trentinói helynevekbeli

továbbéléséről ír (298–299), MARINO BONIFACIO pedig az Isztriában családnevekké vált madárnevekről értekezik (285–286). Nyolc írás (melyek közül három angol nyelvű) általános névtani, illetve más (gyakran neolatin) nyelvekkel és országokkal kapcsolatos megfigyeléseket dolgoz fel. PETER JORDAN (834–835) és STEFANO VASSERE (852–853) az emlékeztető funkciójú városi helynévadás problémáival foglalkozik.

3. Szemle: recenziók, ismertetések (Materiali bibliografici; 322–390, 856–932). Az összesen 144 oldalnyi rovat ismerteti többek közt SLÍZ MARIANN Szentkultusz és személynévadás Magyarországon című könyvét (Budapest, 2021) (899–900). A további ismertetések közül felhívjuk a figyelmet MARC PICARD Dictionary of French Family Names in North America (2020) című könyvére (339–341). A gazdag anyagban a Névtani Értesítő 42. (2020) és 43. (2021) száma is szerepel, a tanulmányok angol címével és egyes szerzők (BÁRTH JÁNOS, FARKAS TAMÁS és HAUBER KITTI, MIKESY GÁBOR és SZILÁGYI-VARGA ZSUZSA) nevével (373–375; 913–914), valamint a folyóirat online platformjának megadásával (913–914). MIKESY GÁBOR neve felbukkan egy 2021-ben publikált, a délolasz Leccében rendezett konferencia interneten is elérhető kötetében szereplő egyik cikk szerzőjeként is (886).

4. Rendezvények (Incontri; 391–414, 933–954). A rovat több tucat névtani vonatkozású eseményről közöl beszámolót és/vagy előzetest a 2021 augusztusa és 2023 novembere közötti időszakból. A rendezvényeknek kb. a fele (24 esemény, a RION.-ban *Virtuale* jelöléssel) online zajlott le, de beszámoló ezekről is készült. Közülük magyar, illetve magyar vonatkozású események ismertetései: az Alkalmazott Névkutatás 2021. Tíz év távlatából című konferencia (ELTE, 2021. okt. 18; 403) az előadók nevével és előadásuk címének olasz fordításával; a CATference 2022 – Cities After Transition, 9th International Urban Geographies of Post-Communist States Conference (Budapest, 2022. jún. 27. – júl. 1.) című konferencia kapcsán az előadások között említve a következő magyar előadókat (előadásuk címével együtt): ERŐSS ÁGNES, HOLÁNYI ÁKOS, TÁTRAI PATRIK, BARTOS-ELEKES ZSOMBOR, KOVÁLY KATALIN (946). Tényszerű, rövid közleményben említik, hogy 2022. aug. 31. – szept. 3. között rendezték meg Budapesten a Place Names and Archeology – New Interdisciplinary Approaches in Europe című konferenciát, azaz az európai régészeti társaság (EAA) 28. kongresszusát (947).

5. Folyamatban levő munkák, hírek, események (Attività; 415–436, 955–975). E rovatban rövid beszámoló mutatja be az ICOS 27., krakkói kongresszusának eseményeit (2021), többek között azt a fontos tényt is, hogy az ICOS elnökének RESZEGI KATALINT választották (418–419). Ismertetik SZABÓ T. ANNAMÁRIA ULLA ugyanezen konferencián elhangzott előadását, amelyben a magyar férjezett nők névhasználatát mutatta be (430–431). Rövid írás foglalja össze FÁBIÁN ZSUZSANNÁNAK a Mizser Lajos tiszteletére 2021-ben kiadott kötetben közölt, az olasz személynévek gyakoriságával és változási tendenciáival foglalkozó tanulmányának lényegét is (434).

6. Névtani figyelő (Osservatori; 438–490, 982–1036). A rovatbeli vizsgálódások ezúttal is a következő területeken zajlottak: névtani terminológia, köznevesülés és tulajdonnévfajta közötti kategóriaváltás, személynévek, helynevek, utcanévek, márkanevek, irodalmi névadás, névgyakoriság, névtan és oktatás. A névgyakoriságot illetően megfigyelhető, hogy Itáliában az első 20 leggyakoribb egyénnév mindkét nem körében (az egy *Nicole* kivételével a nőknél) hagyományos olasz név. A didaktikai figyelő több mint két oldalon keresztül sorolja (a

témavezető nevét is megadva) a 2016–2021 között született névtani jellegű szakdolgozatokat, meg-jegyezve, hogy Torinóban, Pisában és Palermóban készült a legtöbb ilyen írásmű (487–489, 1033).

7. Játék a nevekkal (Ludonomastica; 491–498, 1037–1041). E rovat írásai nem tudományos jellegűek, inkább a névállományban játék témájának is alkalmas jelenségek, összefüggések kerülnek előtérbe. Olvashatunk például felsorolást egyetlen hangban/betűben különböző névpárokról (*Bossi/Rossi*, *Rizzi/Rizzo*, *Carboni/Carroni*, *Ferrari/Ferraris*) vagy összevonás révén keletkezett furcsa családnevekről (*Bonanotte* ’jó éjszakát’, *Buondi/Bondi* ’jónapot’). Az egyik játékmester arra mutat példákat, hogy miként lehetne paronomáziás névalkotással (betűcserével, betűtoldással stb.) híres személyiségek nevéből tréfás termék- és márkaneveket alkotni (pl. *Dino Zoff* [labdarúgó kapus] – *Vino* ’bor’ *Zoff*; *Marcello Mastroianni* [színész] – *Martello* ’kalapács’ *Mastroianni*).

8. Nekrológok (Ricordi; 499–509, 1071–1073). A rovat hosszabb nekrológgal emlékezett meg a 2021–2022-ben elhunyt következő névkutatókról: Roberto Sottile (1970–2021), Giovanni Adamo (1953–2021), Edwin D. Lawson (1923–2021), Juli Moll Gómez de la Tia (1947–2021), Wolfgang Peter Ahrens (1940–2022). A főszerkesztő a 2. kötet legelején bensőséges hangvételű írásban emlékezik meg – a korábban a római La Sapienza egyetemen oktató, közlekedési balesetben elhunyt – Luca Serianni professzorról (1947–2022), akinek elévülhetetlen érdemei vannak a RION. megalapításában, koncepciójának kialakításában is. Rövid hírekben értesíti a főszerkesztő az olvasóit Renada-Laura Portet (427–428), Hainrich Tiefenbach, Edgar Hoffmann (429) és Margit Harsson (433–434) névkutatók haláláról is.

9. A 2021. év névtani bibliográfiája (Bibliografia onomastica italiana; 1043–1069). A 2021-ben megjelent, elsősorban olasz vonatkozású publikációk listáját ismét a RION. főszerkesztője, ENZO CAFFARELLI vezeti (1046–1048). Magyar szerzőként egy-egy tétellel olvashatjuk MIKESY GÁBOR (1056), GEDE MÁTYÁS (1057), TÁTRAI PATRIK (1062), FÁBIÁN ZSUZSANNA, SEBESYÉN ZSOLT és MINYA KÁROLY (1066, 1069) nevét. A 2020-as publikációk kiegészítési listájában szerepel FÁBIÁN ZSUZSANNA és HORVÁTH PÉTER neve is (516).

FÁBIÁN ZSUZSANNA
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3597-8773>
ELTE Eötvös Loránd Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

Namenkundliche Informationen 114. (2022)

Szerkesztők: MICHAEL PRINZ – GERHARD RAMPL – INGA SIEGFRIED-SCHUPP.
Deutsche Gesellschaft für Namenforschung e. V. – Philologische Fakultät der Universität
Leipzig, Lipcse. 348 lap

A német folyóirat 114. évfolyama tizenhárom tanulmányt és négy recenziót tartalmaz. A tanulmányok széles földrajzi területet fednek le: Ausztria, Csehország, Kína, Luxemburg,